

Perspectiefnota

2019-2023

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Samenvatting voorstellen.....	9
01 Samenleving	12
02 Omgeving.....	27
03 Organisatie	38

Inleiding

In 2018 werd duidelijk dat de financiële positie van de gemeente om een heroverweging vraagt van het tot dat moment gevoerde gemeentelijke beleid. Een heroverweging die we de afgelopen maanden in gang hebben gezet door projectmatig opnieuw na te denken over de taak, rol en positie die we als gemeente in willen en kunnen nemen in de Renkumse samenleving.

Het uitgangspunt van die heroverweging is geweest dat we de doelstellingen die we als gemeente nastreven zo veel als mogelijk in stand willen houden. We hebben opnieuw gekeken naar de activiteiten die we als gemeente ondernemen en in welke mate deze bijdragen aan het bereiken van onze doelstellingen.

Tijdens dat proces van heroverweging hebben we opnieuw nagedacht over de toekomst van onze gemeente. Wat zijn onze kernwaarden die we herkennen en waarderen? Op welke wijze willen we samenwerking met de samenleving verder betekenis geven?

We hebben focus aangebracht, randvoorwaarden en uitgangspunten geformuleerd.

Visie en kernwaarden

We willen dat Renkum als zelfstandige gemeente blijft bestaan. De unieke ligging tussen Rijn en Veluwe geeft ons een natuurlijk landschap waar we trots op zijn. Een omgeving die voor onze inwoners maar zeker ook voor onze bezoekers, van grote waarde is. Renkum heeft als groene gemeente veel te bieden. We willen dat zo veel mogelijk mensen daar van mee kunnen genieten zonder dat daarmee het landschap onder druk komt te staan en aan waarde gaat verliezen. Wij kunnen als zelfstandige gemeente blijven bestaan omdat we ook intensief regionaal willen samenwerken. We werken mee aan een sterke regio in het belang van de regio en daarmee in het belang van Renkum.

We hebben een bijzondere geschiedenis die voor altijd bij ons blijft horen. We zijn een Airborne gemeente. We willen dat toekomstige generaties zich blijvend kunnen herinneren met welke inzet gevochten is voor de vrede die we sindsdien in ons land kennen. Onze gemeente speelt in die geschiedenis een bijzondere rol. We houden de betekenis van de geschiedenis levend en dit maakt onze gemeente onderscheidend van anderen.

De schaal en omvang van onze gemeente en onze dorpen maakt het goed mogelijk om samenwerking dichtbij te realiseren. We kennen elkaar en dat maakt dat samenwerking op veel terreinen op een natuurlijke manier kan ontstaan. We zijn zes dorpen en samen één gemeente. Voor onze inwoners willen we een passend voorzieningenniveau handhaven. We kijken dan naar de aanwezigheid van voorzieningen op het niveau van het zijn van één gemeente en niet specifiek naar voorzieningen per dorp.

We zijn een zelfstandige gemeente met in ons DNA een natuurlijk landschap, een bijzondere geschiedenis en dorpen waar de mensen elkaar nog kennen. Veel inwoners van de dorpen zijn actief als vrijwilliger, mantelzorger of op tal van andere terreinen. Deze kernwaarden en de kracht van de inwoners willen we behouden, benutten en verder versterken. Dat is ook onze leidraad voor de koers van het sociaal domein waarin we het Renkumse antwoord moeten vinden voor de stijgende zorgvragen.

Uitgangspunten en randvoorwaarden

Toekomstbestendig zijn en blijven vraagt om een financiële basis die stabiel is en een voorzieningenniveau dat past bij de schaal van onze gemeente. Stabiel door minder gevoelig te zijn voor conjuncturele veranderingen en de vergoedingen die we van het rijk ontvangen. Dat vraagt om een situatie waar het beheer op orde is en blijft. Dat vraagt ook om structurele ontwikkelruimte zodat we de financiële ruimte hebben om beleid en projecten voor Renkum uit te voeren.

Kiezen in plaats van stapelen van ambities, wordt de opgave voor de komende periode zodat de gekozen ambities financieel en kwalitatief zijn te realiseren.

Bij een visie op de toekomst hoort ook een gemeentelijke organisatie van de toekomst. Een organisatie die ondersteunend en projectmatig werkt aan het realiseren van de doelen. We zien daarin rollen sterk veranderen. De verschuiving van "klassiek" beleid, dat veelal uitging van meerjarige stabiliteit, naar grotere wendbaarheid met "slechts" enkele kaders waarbinnen gehandeld wordt. Van een organisatie die hoofdzakelijk handelt vanuit regels en procedures naar een organisatie die handelt vanuit mogelijkheden en passende oplossingen. Zorgen dat zaken worden gerealiseerd en niet overnemend en zelf zorgen voor realisatie.

We zien een compacte organisatie ontstaan met voldoende strategisch vermogen. Regisseurs, minder beleidsmakers en een groei in kwaliteit naar excellente uitvoering.

Opbouw en vervolg

In de perspectiefnota brengen we eerst in beeld welke ontwikkelingen met financiële gevolgen we op ons af zien komen. Samen met de begroting 2019 en de voorjaarsnota 2019 vormt dit de opgave waar we voor staan.

Vervolgens zijn voorstellen uitgewerkt op de negen clusters van activiteiten en is een eerste doorkijk gemaakt van wat dit betekent voor de organisatie en bedrijfsvoering.

De perspectiefnota is de basis voor het opstellen van de begroting 2020. Met het vaststellen van de perspectiefnota geeft u als Raad opdracht om de voorliggende opgaven en voorstellen in de begroting 2020 te verwerken. Voor een aantal voorstellen waarvan de effecten direct in 2020 geëffectueerd moeten worden, is het noodzakelijk dat uw Raad bij de perspectiefnota besluit tot uitvoering van deze voorstellen. Dit betreft voorstellen die andere organisaties treffen en vanwege de zorgvuldigheid tijdig duidelijkheid moeten krijgen over de consequenties die dit voor hen heeft vanaf 2020. In het Raadsvoorstel zijn deze besluiten separaat opgenomen.

De Perspectiefnota: werken aan een financiële solide basis

De financiële situatie van de gemeente stond de afgelopen jaren flink onder druk en daarnaast zien wij nog een groot aantal ontwikkelingen op ons af komen. Hierover hebben wij u in de raadsbijeenkomst van december geïnformeerd. Het College wil deze trend doorbreken en zorgen voor een solide financiële basis die minder afhankelijk is van conjunctuur en met voldoende ontwikkelruimte om te blijven bouwen aan de toekomst van Renkum.

In deze Perspectiefnota wordt een aantal uitgangspunten gehanteerd die gaan zorgen voor een solide begroting 2020 – 2023 met een duurzaam structureel evenwicht:

1. We vullen openstaande taakstellingen in;
2. We zorgen voor actuele beheerplannen en voldoende middelen om noodzakelijk onderhoud aan onze kapitaalgoederen te kunnen plegen;
3. We hanteren het voorzichtigheidsprincipe d.w.z. verliezen nemen we als we deze zien en winsten boeken we pas in als deze realistisch genoeg zijn;
4. We gaan in principe uit van normbedragen en de rijksbudgetten die we voor taken krijgen. Afwijking hiervan maken we inzichtelijk en vraagt om integrale afweging en besluitvorming door uw Raad;
5. Toekomstige opgaven zijn in beeld en meerjarig zorgen we voor voldoende ontwikkelruimte.

In de begroting 2019 is op basis van het coalitieakkoord ook het statische weerstandsvermogen op 100% gebracht. Bij de begroting 2020 wordt opnieuw bezien of dat -gezien de solide financiële basis die met de begroting 2020 wordt gelegd- nog noodzakelijk is.

Het financiële beeld voor de meerjarenbegroting dat ontstaat op basis van deze perspectiefnota is als volgt:

	(Bedragen x€1.000)				
	2019	2020	2021	2022	2023
Totaal opgave perspectiefnota	-244	-3.826	-3.256	-3.419	-3.556
Totaal voorstellen perspectiefnota		3.234	3.313	4.215	4.724
Saldo	-244	-592	57	796	1.168
Egaliseren meerjarig budgettaire kader	244	592	-57	-779	0
Saldo na perspectiefnota	0	0	0	17	1.168

Met de maatregelen die in deze perspectiefnota worden genomen ontstaat er een meerjarig begrotingssaldo 2019 – 2023 van € 1,2 mln. Wij stellen voor om de begroting vanuit dit meerjarig perspectief te bezien. Dat betekent dat binnen het meerjarige budgettaire kader voldoende ruimte is om de jaarschijven 2019 en 2020 op te vangen. Om meer rust en stabiliteit in de begroting te brengen stellen wij voor om de meerjarige budgettaire ruimte over de jaarschijven her te verdelen. Dit is overigens een gangbare werkwijze die door meer gemeenten en provincies worden gehanteerd.

In de raadsbijeenkomst zijn meer ontwikkelingen benoemd dan nu in de perspectiefnota opgenomen. Voor een aantal ontwikkelingen is namelijk in dit stadium nog geen goede financiële indicatie te geven. Deze ontwikkelingen worden gemonitord en steeds afgezet tegen de meerjarige budgettaire ruimte. Daarnaast moeten de voorstellen nog daadwerkelijk uitgevoerd worden en

kunnen er wellicht vertragingen of onvoorziene consequenties voorkomen. In dit licht is het belangrijk om de meerjarige financiële ruimte die nu ontstaat te behouden. Richting perspectiefnota volgend jaar zullen ook de andere clusters van activiteiten uit onze begroting op eenzelfde wijze bekeken gaan worden. Naar verwachting levert ook dit nog extra budgettaire ruimte op.

Toelichting Opgave Perspectiefnota

Startsituatie

Onze financiële positie is voor een belangrijk deel afhankelijk van de ontwikkelingen binnen het rijk. De effecten van rijksbeleid worden vertaald in de middelen die wij ontvangen. Daarin is zichtbaar dat de rijksoverheid minder uitgeeft dan eerder voorzien. Daarnaast zijn taken overgedragen naar de gemeenten waarbij in de herverdeling van middelen we als gemeente nadeel ondervinden.

De begroting 2019 is onze start situatie. De Provincie beoordeelde de financiële situatie van gemeente als matig en heeft in haar toezichtsbrief d.d. 31-1-2019 een aantal aandachtspunten meegegeven. Met deze perspectiefnota en de effectuering daarvan in de begroting 2020 geven wij op een adequate manier invulling aan deze aandachtspunten.

Het *eerste aandachtspunt* betreft het feit dat het financiële evenwicht in de meerjarenramingen is gerealiseerd door het opnemen van een stelpost voor bezuinigingen in het sociaal domein en een stelpost duurzaam financieel evenwicht om de begroting 2020 en 2021 sluitend te maken. Met de voorstellen in deze perspectiefnota wordt structurele dekking gevonden voor deze taakstellingen.

Het *tweede aandachtspunt* was het ontbreken van actuele beheerplannen en het voorkomen van achterstallig onderhoud op de wegen. In deze perspectiefnota stellen wij u voor om de budgetten voor het onderhoud en rehabilitatie wegen op een verantwoord niveau te brengen.

De middelen om onze wegen (straten en pleinen) te onderhouden zijn al jaren ontoereikend. Dit is veroorzaakt door:

- herhaaldelijk bezuinigen en geen correctie voor inflatie toe te passen in de beheersbudgetten
- door de begrotingsafspraken dat er voor reconstructies net als voor aanleg van nieuwe wegen separaat budget vrij gemaakt moet worden uit de algemene middelen

Van dit laatste kon, gezien de begrotingsdiscipline, weinig gebruik gemaakt worden. Dit alles heeft er toe geleid dat er flinke achterstanden zijn ontstaan in het beheer van de wegen in onze gemeente.

Samenwerking beheer wegen en riool

De beperkte middelen zijn zeer overwogen ingezet. Zo is de afstemming tussen rioolbeheer en wegen groot. Bij rioolvervanging moet de weg open, een goed moment om de hele weg aan te pakken. Hierdoor zijn ondanks de te beperkte middelen toch een aantal wegen vernieuwd. Ook het groen werd daarbij gelijk goed aangepakt. Werk met werk maken!

Ontwikkelingen in het rioolbeheer blijken deze aanpak nu te beperken. Enerzijds doordat de meest kansrijke koppelingen tussen riool en wegen inmiddels zijn aangepakt. Dat wil zeggen de stukken die zowel een slecht riool als slechte weg betroffen, zijn grotendeels opgelost. Anderzijds hoeft de weg door relining van de riolering in een aantal gevallen niet (helemaal) open. Daarmee vervalt de mogelijkheid het werk met werk maken.

In de raadbijeenkomst december 2018 hebben wij u aangegeven deze ontwikkeling te willen keren. De beheersbudgetten moeten op orde komen, voor zowel kleinschalig als grootschalig onderhoud. De achterstanden willen we gaan wegwerken en dat is nodig om kapitaalvernietiging te voorkomen. In het najaar hebben wij doorgerekend welke budgetten daarvoor nodig zijn. Daarbij zijn we uitgegaan van gebruikelijke normen.

Nadere beschouwing noodzakelijke budgetten

De genoemde budgetten waren gebaseerd op de normbedragen van CROW. Als we dit vertalen naar onze gemeente en de hoeveelheid wegen die dan de komende tijd in onderhoud zullen zijn, constateren we nu dat dat niet werkbaar zal zijn. Er zullen veel wegen tegelijkertijd in onderhoud zijn, wat lastig is voor de bereikbaarheid van onze dorpen. Dit zal (te) veel overlast geven. Daarnaast is de ambtelijke capaciteit onvoldoende om deze hoeveelheid projecten te begeleiden. Inhuur van medewerkers is in de huidige markt duur. En dan is er nog de markt zelf. Bij inschrijvingen op wegenprojecten zien we dat de projecten duurder worden.

Voorstel

Daarom stellen wij voor de budgetten voor klein en planmatig onderhoud op peil te brengen. En het wegwerken van de achterstanden wat te temporiseren. Volgend jaar gaan we een inventarisatie doen naar de staat van onderhoud van de wegen. Niet alleen door visuele inspectie van het wegdek, zoals gebruikelijk, maar ook de kwaliteit van de tussen- en onderlagen onder het wegdek te bepalen (bv door boringen te verrichten). Uit deze inventarisatie kunnen we dan de prioriteiten bepalen. En vervolgens maken we een uitvoeringsplan voor de komende jaren. In het uitvoeringsplan houden we rekening met de bereikbaarheid van de dorpen en koppelen we de prioriteiten voor wegbeheer aan die voor de andere ruimtelijke thema's zoals verkeer, riolering en groen.

Het *derde aandachtspunt* betrof het Integraal Huisvestingsplan voor scholen. De provincie drong aan op het nemen van maatregelen zodat de voorzienbare tekorten in het IHP worden opgelost. Begin mei heeft u besloten tot het beschikbaar stellen van kredieten voor nieuwbouw van de scholen in Doorwerth. De doorwerking van uw besluit is opgenomen in de voorjaarsnota 2019. Het Integraal Huisvestingsplan maakt daarom geen onderdeel uit van deze perspectiefnota.

Tot slot heeft de provincie aangegeven dat in de begroting 2020 minimaal de laatste twee jaarschijven (2022 en 2023) structureel en reëel in evenwicht moeten zijn.

Ontwikkelingen

In de voorjaarsnota – welke gelijktijdig aan uw Raad ter besluitvorming wordt aangeboden - zijn de bijstellingen op bestaand beleid opgenomen. Deze bijstellingen hebben ook een financieel effect op de begroting 2019 e.v.

Naast de ontwikkelingen in het bestaande beleid vraagt een tweetal andere ontwikkelingen om besluitvorming:

1. De Connectie

De ontwikkelingen binnen De Connectie vragen om heroverweging van de financiële kaders in de begroting 2020. Vanuit het voorzichtigheidsprincipe stellen wij voor de kosten die gemoeid zijn met de oprichting van De Connectie nu te nemen en de terugverdienopgave niet meer in de begroting op te nemen. We verwachten van het bestuur dat zij komen met een plan van aanpak waarmee op termijn de doelstellingen ten aanzien van de 4K's, inclusief de beoogde besparing van 4%, alsnog kunnen worden gerealiseerd. Financieel gezien zullen wij de resultaten pas inboeken wanneer zij ook daadwerkelijk worden behaald.

2. Spoorbeveiliging Wolfheze

Bij de behandeling van de ontwerpuitgangspunten voor de spooronderdoorgang bij Wolfheze (raad 24 april 2019) heeft u een motie aangenomen. In deze motie staat bij punt 2: Op korte termijn beperkte maatregelen te nemen tot het uitvoeren van werkzaamheden voor verbetering van de veiligheid van de overweg, in afwachting op de definitieve uitvoering van de spoorwegtunneldoorgang.

Met deze tijdelijke maatregelen denken we aan een veilige opstelplek met hekwerk in het midden van de spoorwegovergang. Ons uitgangspunt is dat deze maatregelen grotendeels betaald worden uit de middelen, die Prorail en Provincie eerder als subsidiebijdrage aan de realisatie van de korte termijn maatregelen hebben toegezegd (hierover zijn we nog in onderhandeling). Het resterende deel moeten we als gemeente zelf betalen en schrijven we af in zes jaar.

Totaal opgave perspectiefnota

Rekeninghoudend met de hiervoor genoemde ontwikkelingen, wordt de totale opgave in deze perspectiefnota als volgt:

	(Bedragen ×€1.000)				
	2019	2020	2021	2022	2023
Saldo begroting 2019				187	371
In te vullen taakstelling Sociaal Domein		-2.248	-2.317	-2.317	-2.317
In te vullen opgave duurzaam financieel evenwicht		-434	-151		
Bijstelling voorjaarsnota 2019	193	-233	-155	-477	-764
Onderhoud en rehabilitatie wegen	0	-705	-730	-847	-962
De Connectie	-437	-176	127	65	146
Spoortunnel Wolfheze		-30	-30	-30	-30
Totaal opgave perspectiefnota	-244	-3.826	-3.256	-3.419	-3.556

Samenvatting voorstellen

In het proces naar de Perspectiefnota 2019 hebben we negen clusters van onze activiteiten onder de loep genomen. Deze clusters van activiteiten zijn geselecteerd op basis van een afwegingskader met daarin een aantal beoordelingscriteria. Daarnaast is een eerste doorkijk gemaakt naar wat dit betekent voor de organisatie.

In de onderstaande figuur is weergegeven welke clusters van activiteiten nu zijn uitgewerkt en welke clusters worden uitgewerkt voor de Perspectiefnota 2020.

Voor de geselecteerde clusters van activiteiten hebben we bekeken *of* we bepaalde taken nog wel moeten uitvoeren, *hoe* we taken het beste kunnen uitvoeren en *of wij* nog wel degene moeten zijn die bepaalde taken uitvoert. Dat hebben we niet alleen gedaan om zo een oplossing te vinden voor het tekort dat we hebben, maar ook om ervoor te zorgen dat onze manier van werken goed blijft aansluiten bij de veranderende verwachtingen vanuit de samenleving.

In het vervolg van deze perspectiefnota vindt u de voorstellen die we vanuit deze clusters aan u voorleggen. De financiële consequenties van deze voorstellen zijn als volgt:

	(Bedragen x€1.000)				
	2019	2020	2021	2022	2023
Educatie		159	299	339	379
Sport en bewegen		48	77	130	130
Werk en inkomen		93	368	505	505
Jeugd		300	600	850	1.100
WMO		1.080	1.174	1.174	1.174
Ontwikkeling en inrichting van de ruimte		1.334	114	160	170
Wonen		13	13	13	24
Toerisme, kunst en cultuur		-	54	82	79
Integraal beheer van de openbare ruimte		132	389	401	413
Organisatie en bedrijfsvoering		75	225	562	750
Totaal voorstellen perspectiefnota		3.234	3.313	4.215	4.724

Uitwerking voorstellen

01 Samenleving

Wat willen we bereiken (ambitie)?

Onze ambitie is dat we samen met inwoners, ondernemers en organisaties werken aan een Renkumse samenleving waaraan iedereen kan deelnemen. De komende jaren richten wij ons op het samen organiseren en het behoud van goede zorg en ondersteuning en maken wij een verdere verschuiving naar preventie. Daarbij gaat onze speciale aandacht uit naar het voorkomen en bestrijden van armoede bij jong en oud. Hierdoor bieden we jong en oud betere ontwikkelingskansen en een beter toekomstperspectief en we helpen voorkomen dat ouderen door armoede vereenzamen en grote gezondheidsrisico's lopen.

Educatie

Doelstelling

We verschaffen toegang tot onderwijs zodat iedereen zijn kennis en talent kan ontwikkelen en bevorderen om op die manier bij te dragen aan de samenleving.

Ontwikkelingen en maatregelen

1. Realiseren van wettelijk verplichte onderwijshuisvesting

Gemeenten hebben een wettelijke zorgplicht voor de huisvesting van het primair en voortgezet onderwijs. Het staat gemeenten vrij om prioriteiten te stellen en hun middelen naar eigen inzicht te besteden. Door middel van een gemeentelijke verordening worden deze middelen verdeeld.

Maatregel:

Het Rijk hanteert voor de nieuwbouw van scholen normbedragen. Wanneer we scholen bouwen hanteren we in principe deze norm. Wanneer we bereid zijn om af te wijken van de norm, maken we dat inzichtelijk. En beargumenteren we waarom we voorstellen om af te wijken. Voor inhuur van expertise is €45.000 beschikbaar. We stellen voor dit te beperken tot € 25.000 wat een besparing oplevert van € 20.000. Dit is een efficiencymaatregel die goed op te vangen is zonder dat onze doelstellingen in gevaar komen.

2. Uitvoering van de VVE en kinderopvang

Voorschoolse educatie is voor peuters van 2,5 tot 4 jaar. Zij krijgen dit op de peuterspeelzaal of bij de kinderopvang. Het consultatiebureau geeft kinderen die (een risico op) een onderwijsachterstand hebben een zogenaamde VVE-indicatie. In iedere gemeente gelden andere voorwaarden voor de VVE-indicatie. Om voorschoolse en vroegschoolse educatie (VVE) aan te bieden, krijgen gemeenten en scholen geld van de Rijksoverheid. De overheid verdeelt dat geld in 2019 volgens een nieuwe rijksregeling. Op basis hiervan moeten wij 16 in plaats van 10 uur voorschoolse educatie aanbieden.

Maatregelen:

- We brengen VVE onder bij één kinderopvang die gemeentebreed werkt. Er moeten meerdere vestigingen zijn, in ieder geval in ieder dorp één.
- We scherpen de criteria indicatie VVE aan.
- We beperken toegang kinderopvang via jeugd op basis van de evaluatie voorziening gezinsondersteuning kinderopvang.
- We stellen de inkomensafhankelijke eigen bijdrage ouders voor VVE bij, alsmede de regeling kinderopvang.

3. Logopediescreening

In de kinderopvang en basisonderwijs wordt logopedische screening ingezet die kijkt naar de gehele taal- en spraakontwikkeling van een kind. Dit ter ondersteuning van het onderwijsproces gericht op het voorkomen of verminderen van onderwijsachterstanden.

Maatregel:

Strengere indicaties vaststellen om in aanmerking te komen voor screening. We varen meer op de expertise van kinderopvang en scholen. We willen als gemeente minder sturen.

4. Lokaal Educatieve Agenda (LEA)

De samenwerking tussen de gemeente en het onderwijs is verankerd in de Lokale Educatie Agenda (LEA). Het LEA-overleg is een hulpmiddel om de integraliteit tussen onderwijs, zorg en welzijn te borgen. Daarnaast is het ook het platform van overleg over de uitvoering van wettelijke taken. Aan de LEA-VVE tafel zitten, naast de vertegenwoordiging van kinderdagverblijven ook de verpleegkundige van het consultatiebureau, de logopedist en een medewerker van de bibliotheek.

Maatregel:

We brengen het LEA onder bij het samenwerkingsverband scholen (subregionaal) en organiseren de link met de gemeente. We geven geen gemeentelijke bijdrage meer voor reguliere onderwijszaken. We maken duidelijk wat de rolverdeling is waarbij we de verantwoordelijkheid daar laten waar die hoort. Hierdoor wordt de LEA efficiënter omdat de verantwoordelijkheid ligt waar het moet, namelijk bij het onderwijs. De gemeentelijke bijdrage stopt na dit schooljaar.

5. Taalbevordering

Volgens de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob) faciliteert de gemeente een voor iedereen toegankelijke openbare bibliotheekvoorziening. In de gemeente Renkum zijn er twee volwaardige bibliotheekvestigingen in Oosterbeek en Renkum en er is een jeugdbibliotheek met een afhaalpunt te Doorwerth. De bibliotheken bieden activiteiten aan tot taalbevordering bijvoorbeeld met een 'boekstart' voor kinderen en jeugd en activiteiten voor vluchtelingen.

Maatregelen:

- We brengen de basisvoorziening Bibliotheek terug tot één hoofdvestiging.
- We behouden producten voor inwoners van 0 t/m 17 jaar, door meer bijdrage van het onderwijs.
- We behouden het Taalhuis door aanpassing van de gemeentelijke opdracht aan alle partners, waardoor de bij de gemeente beschikbare middelen efficiënter worden ingezet; ook in relatie tot de middelen die gemeenten vanaf 2021 gaan ontvangen vanuit de wet Inburgering.

Met deze maatregelen behouden we een volwaardige bibliotheek-functie die toch minder kostbaar is.

6. Kunst- en cultuureducatie

Wij stimuleren het eigenaarschap van scholen voor cultuuronderwijs en vragen culturele instellingen hun educatieve programma's af te stemmen op en met het onderwijs. Binnen de referentiegroep wordt de inhoud van de programma's bepaald bestaande uit drie keuzepakketten, waarbij scholen zelf het voor hen gewenste scenario bepalen: een gezamenlijk gedragen aanbod cultuureducatie (1), gezamenlijk aanbod plus verdieping (2) of cultuur in het hart van het onderwijs, geïntegreerd met alle leergebieden (3).

Maatregel:

We maken scholen verantwoordelijk voor cultuureducatie met behoud van de combinatiefunctionaris om te ondersteunen en faciliteren.

Totaaloverzicht (meerjarige) besparing

Activiteiten	Besparing (€)			
	2020	2021	2022	2023
1. Realiseren van wettelijk verplichte onderwijshuisvesting	20.000	20.000	20.000	20.000
2. Uitvoering van de VVE en kinderopvang	0	0	0	0
3. Logopediescreening	5.000	5.000	5.000	5.000
4. Lokaal Educatieve Agenda	94.000	94.000	94.000	94.000
5. Taalbevordering	0	80.000	120.000	160.000
6. Kunst- en cultuureducatie	40.000	100.000	100.000	100.000
Totaal	159.000	299.000	339.000	379.000

Sport en bewegen

Doelstelling

We willen dat inwoners sporten en bewegen en dat sport als middel wordt ingezet om daarmee een bijdrage te leveren aan verschillende maatschappelijke doelen zoals sociale samenhang, leefbaarheid, participatie en gezondheid.

Ontwikkelingen en maatregelen

1. Gerichte beweginginterventies en inrichten samenwerkingsverband (platform)

Samen met samenwerkingspartners wordt een jaarlijks beweegprogramma opgesteld. Het beweegprogramma wordt uitgevoerd door het sport- en beweegteam.

Maatregelen:

- Het Sport- en Bewegteam richt zich enkel op kwetsbare inwoners en risicogroepen. Dit betekent dat de algemene activiteiten niet specifiek gericht op kwetsbare inwoners en risicogroepen niet meer worden uitgevoerd door het Sport- en Bewegteam, waaronder het schoolzwemmen. De bijdrage hiervoor wordt afgebouwd.
- We organiseren een samenwerkingsplatform voor de verbinding met de lokale sport- en beweegaanbieders. Hierin krijgt het Sport- en Bewegteam de rol als beweegmakelaar.

2. Minimaal voorzieningenniveau afgestemd op de basissporten

In de sportnota zijn basissporten bepaald die we vormgeven op de voorzieningen van de drie buitensportlocaties (Wilhelmina, Bilderberg voor voetbal en Doelum voor korfbal), verschillende binnensportlocaties (sporthallen en gymzalen) en twee zwemlocaties (Doelum en het zwembad in Oosterbeek, die beide een subsidie ontvangen van de gemeente).

Maatregelen:

- We verlagen de subsidie aan de Reddingsbrigade Renkum vanwege de vermindering van kosten voor de badhuur.
- Uit onderzoek blijkt dat de benodigde capaciteit aan zwemwateroppervlak in onze gemeente 525 m² is. In Doelum is 550 m² gerealiseerd en daarmee hebben we voor de gemeente voldoende capaciteit. De subsidie aan het zwembad Oosterbeek wordt daarom beëindigd via een afbouwregeling.

3. Privatiseren sportaccommodaties, verantwoordelijkheden gebruikers uitbreiden

De buitensportaccommodaties Wilhelmina en De Bilderberg zijn basissportvoorzieningen en kunnen daarom rekenen op een structurele bijdrage van de gemeente. Op dit moment zetten we in op een verzelfstandigingstraject voor deze kernsportparken. Dit is een gezamenlijk onderzoek naar de mogelijkheden waarbij voor het slagen van de overdracht kennis en deskundigheid nodig is.

Maatregelen:

- In overleg met de sportverenigingen gaan we bespreken of we beheer en onderhoud van de kernsportparken kunnen overdragen, met de randvoorwaarde dat het kwaliteitsniveau van de sportparken op orde is. Daarna kan privatisering of verzelfstandiging mogelijk zijn.
- Een dergelijk traject zou mogelijk ook kunnen voor de binnensportaccommodaties. Om het beheer van de drie Oosterbeekse gymzalen, de gymzaal Doorwerth en de sporthal Doorwerth over te dragen aan de scholen, Doelum of een andere beheersstichting onderzoeken we de haalbaarheid hiervan.

Totaaloverzicht (meerjarige) besparing cluster

Activiteiten	Besparing (€)			
	2020	2021	2022	2023
1. Gerichte beweeginterventies en inrichten samenwerkingsverband (platform)	27.000	42.000	80.000	80.000
2. Minimaal voorzieningenniveau afgestemd op de basissporten	21.000	35.000	49.500	49.500
3. Privatiseren sportaccommodaties, verantwoordelijkheden gebruikers uitbreiden	0	0	0	0
Totaal	48.000	77.000	129.500	129.500

Werk en inkomen

Doelstelling

Meer inwoners zijn financieel zelfstandig en arbeidsdeelname neemt toe. We werken toe naar meer eigen regie, eigen verantwoordelijkheid en eigen kracht van inwoners.

Ontwikkelingen en maatregelen

1. Uitvoering bestuursopdracht Werk & inkomen

We versnellen de weg naar werk en uitstroom uit de uitkering voor wie dat kan. Waar dit niet mogelijk is zetten we in op activering en participatie. Dit leidt tot meer arbeidsdeelname en zelfstandigheid en gaat armoede en eenzaamheid tegen.

Maatregelen:

1. We kennen de inwoners en passen een nieuw dienstverleningsmodel toe van vier doelgroepen. Per doelgroep passen wij een aanpak en instrumenten toe.
2. Wij maken gebruik van de benchmark Divosa en verfijnen deze zodat wij kunnen sturen op gewenste resultaten bij de vier doelgroepen.
3. We passen onze aanpak toe op de inwoner: we zijn dienstverlenend waar mogelijk, en handhaven waar nodig.
4. We optimaliseren onze werkprocessen.

2. We beëindigen collectieve ziektekostenverzekering

Collectief verzekerden krijgen een aantal extra vergoedingen. De premie daarvoor wordt door de gemeente betaald in de vorm van bijzondere bijstand.

Maatregel:

We beëindigen de overeenkomst collectieve ziektekostenverzekering met Menzis. Inwoners krijgen de korting op premie via andere toegangen. De gemeente ondersteunt, of zorgt voor ondersteuning, zodat inwoners passende zorgverstrekking ontvangen.

3. Bijstellen vermogenstoets bijzondere bijstand

Bij het toetsen van het recht op bijzondere bijstand laten we een toets op vermogen achterwege. Terwijl bijzondere bijstand bedoeld is voor inwoners zonder eigen vermogen.

Maatregel:

We stellen de vermogenstoets in op maximaal de helft van de nu gehanteerde bedragen. Dit betekent 50% van € 6.120 voor alleenstaanden en € 12.240 voor alleenstaande ouder en gehuwden. De eerste 50% van het vermogen wordt vrijgelaten. Het overige wordt in aanmerking genomen voor de bijzondere bijstand.

4. Versoberen bijzondere bijstand met invoering drempelbedrag

Wij hanteren binnen de bijzondere bijstand nu geen drempelbedrag. Dat betekent dat het bedrag van de aanvraag niet moet voldoen aan een minimaal bedrag om in aanmerking te komen voor vergoeding vanuit de bijzondere bijstand.

Maatregel:

We voeren een drempelbedrag voor bijzondere bijstand in van € 134. Het drempelbedrag wordt als eigen bijdrage in mindering worden gebracht op de kosten waarvoor bijzondere bijstand wordt verleend.

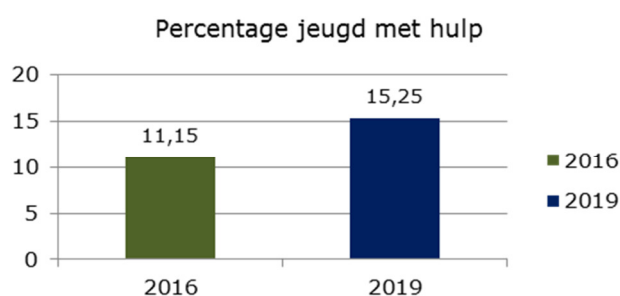
Totaaloverzicht (meerjarige) besparing cluster

Activiteiten	Besparing (€)			
	2020	2021	2022	2023
1. Uitvoering bestuursopdracht Werk & Inkomen	0	275.000	412.000	412.000
2. Het beëindigen van de overeenkomst voor de collectieve ziektekostenverzekering	45.000	45.000	45.000	45.000
3. Het versoberen van bovenwettelijke verstrekkingen binnen de bijzondere bijstand: bijstellen vermogenstoets	8.000	8.000	8.000	8.000
4. Het versoberen van de bijzondere bijstand: het invoeren van een drempelbedrag van €134	40.000	40.000	40.000	40.000
Totaal	93.000	368.000	505.000	505.000

Jeugd

Doelstelling

We stimuleren en ondersteunen kinderen en jongeren om zo zelfstandig en veilig mogelijk op te groeien en te participeren in de samenleving. Er is van 2016 tot 2018 een substantiële toename te zien in het aantal kinderen/jongeren van 0-23 jaar dat gebruik maakt van jeugdhulp. Deze toename ziet er als volgt uit:

Ambitie is het percentage inwoners dat in 2021 gebruik maakt van voorzieningen, terug te hebben gebracht tot het percentage 2016, 11,15%. We doen dit door 5 maatregelen in te zetten:

Ontwikkelingen en maatregelen

1. Volume reduceren – basis op orde

We zetten zo veel mogelijk in op de eigen kracht van inwoners. Wanneer er ondersteuning nodig is kijken we eerst wat een kind/ jongere en diens gezin/ netwerk zelf kunnen. Vervolgens kijken we of algemene voorzieningen kunnen bijdragen. Pas daarna zijn (relatief kostbare) maatwerkvoorzieningen in beeld.

Maatregelen:

- We bepalen en geven duidelijke kaders in de verordening en werkprocessen, waardoor de uitvoering hier beter op kan sturen door bijvoorbeeld eigen kracht concreet te definiëren.
- Consulents kijken bij inzet van instrumentarium ook naar de financiële kant van de ondersteuning.
- Benutten en verstevigen van het netwerk rondom het gezin, zodat hulpvragen waar mogelijk in het eigen netwerk opgevangen kunnen worden.

- Grip krijgen op de verwijzingen van gecertificeerde instellingen en huisartsen door gezamenlijke doelstellingen met elkaar te bepalen en consulenten intensiever te laten samenwerken met huisartsen.
- Stoppen met indicaties met terugwerkende kracht.
- Stoppen met facturen betalen na dato.
- Toekomstplannen met jongeren vanaf 16 jaar maken, waardoor de overgang naar volwassenheid zo soepel mogelijk verloopt, wat mogelijk minder verlengde jeugdhulp tot gevolg heeft.

2. Volume reduceren – inzet gedragswetenschapper jeugd

Wij hebben een gedragswetenschapper(s) gepositioneerd bij de GGD. De functie van gedragswetenschapper heeft tot doel het sociaal team, de jeugdarts, de huisarts en het onderwijs met elkaar te verbinden. Doel is ook om huisartsen te versterken in een goede analyse bij kinderen met psychosociale problemen. Hierdoor worden zij vroegtijdig opgespoord, zo mogelijk kortdurend behandeld door een gedragswetenschapper/ POH-jeugd binnen de eerstelijns-setting.

Maatregel:

Dankzij de functie van de gedragswetenschappers zijn er minder verwijzingen naar specialistische GGZ. Daarom continueren we de inzet van de functie van gedragswetenschapper. We optimaliseren de positionering in overleg met de huisartsen zodat scherpere toegang nog beter wordt ingevuld en voorkomen we overbodige medicalisering van problematiek bij jeugd.

3. Volume reduceren – (professioneel) netwerk bouwen en MDO's organiseren

Door verschillende disciplines binnen het jeugdveld bij elkaar te brengen is de kans groter dat signalen bij elkaar komen en we zo eerder bij de problematiek (en de oplossing daarvan) zijn.

Maatregelen:

Professionals gericht bij elkaar brengen om casussen te bespreken, o.a. verloskundigen, huisartsen, gedragsdeskundigen, kinderdagopvang, scholen, Renkum voor elkaar en gemeente. Het mooiste is om hierin dorpsgericht te werken. Alle partners hebben eenzelfde doel, namelijk de ontwikkeling en veiligheid van kinderen waarborgen vanuit verschillende invalshoeken. Door elkaar te kennen, te verbinden en te ontmoeten creëren we een laagdrempelig netwerk waarbinnen kennis wordt gedeeld en samenwerking plaatsvindt.

4. Volume reduceren – vermindering specialistische jeugdhulp door inzet lichte opvoedondersteuning

Ouders kunnen in de opvoeding tegen allerlei soorten vragen aan lopen. Oplossingen worden veelal gevonden binnen het eigen netwerk, familie, vrienden, school, internet etc. Soms is dat niet voldoende en dan is het fijn als er een laagdrempelige vorm van ondersteuning is, waar ouders wat meer handvatten kunnen krijgen, zodat ze verder kunnen.

Maatregelen:

Realiseren van een laagdrempelige voorziening waar ouders en jongeren vragen kunnen stellen over opvoeden en opgroeien. Hiermee willen we veel vragen in het voorliggende veld opvangen. Belangrijk is wel dat ouders en kinderen zoveel mogelijk direct tips en adviezen krijgen op hun vraag, dus geen extra verwijzingsloket. Hiervoor is het volgende nodig:

- Niet problematiseren, maar normaliseren. Veel opgroei- en opvoedingsvragen zijn normaal en kunnen ook door lichte en kortdurende ondersteuning worden opgelost. Dit vraagt een scherpe analyse aan de voorkant. En juist niet direct door naar een zwaardere vorm van hulp.
- Bij verschillende partners (inwoners, huisartsen, scholen etc.) ophalen welke opvoedvragen er leven bij inwoners.
- Onderzoeken welke vormen van specialistische jeugdhulp momenteel worden ingezet voor het bieden van gezins-/ opvoedondersteuning en door welke vorm van lichtere ondersteuning dit vervangen zou kunnen worden.
- Opdracht geven aan Renkum voor Elkaar om dit te onderzoeken en een vorm van lichte (collectieve) opvoedondersteuning te regelen door zelf aanbod te creëren of door samenwerking aan te gaan met bestaand aanbod (bijvoorbeeld Home start/ doorstart).
- Gedragsdeskundige positioneren bij huisarts en scholen.
- Werkafspraken met Renkum voor Elkaar bijstellen over het aantal gesprekken van sociaal werkers met inwoners. Nu is dit bepaald op maximaal drie met eventuele uitloop naar zes. In de praktijk blijkt dat er een verruiming nodig is waardoor opschalen en een maatwerkvoorziening voorkomen kan worden. Hierdoor zijn we inwoners beter van dienst en kunnen we geld besparen.

5. Thuis tenzij

Door inzet van vrijwilligers, pleegzorg en ambulante ondersteuning te versterken, kan zwaardere jeugdhulp en soms zelfs een uithuisplaatsing voorkomen worden. Dit is goed voor het kind en het gezin en brengt ook een kostenbesparing met zich mee.

Maatregelen:

Vrijwilligers inzetten bij jeugdhulp. Dit heeft meerdere voordelen: zo zijn hulpverleners passanten, terwijl vrijwilligers vaker deel uit (gaan) maken van het eigen netwerk, wat betekent dat er sprake is van langdurige steun. Daarnaast kan inzet van vrijwilligers zwaardere en duurdere vormen van jeugdhulp voorkomen. Voorbeelden van inzet van vrijwilligers:

- *Meeleefgezinnen*. Renkumse overbelaste gezinnen met een klein sociaal netwerk worden gekoppeld aan Renkumse gezinnen die een stimulerende opvang aan kinderen bieden. Het doel is een langdurige relatie tussen de gezinnen.
- *Jouw Ingebrachte Mentor (JIM)*. Bij JIM brengen jongeren hun eigen mentor in vanuit hun eigen netwerk. Het voordeel hiervan is dat jongeren langdurig ondersteund worden door iemand die zij vertrouwen en waar zij zich goed bij voelen.

Pleegzorg plaatsingen in gezinnen of gezinshuizen. Een goed aanbod van pleegzorg of gezinshuizen kan ertoe leiden dat er minder kinderen binnen terreinvoorzieningen opgroeien. Als gemeente en regio moeten wij er dan ook op inzetten dat er voldoende aanbod is, zo dicht mogelijk bij huis.

Inzet ambulante ondersteuning, waarbij nodig is:

- Expertise aan de voorkant regelen, inzet van de gedragsdeskundige bij de onderzoeksfase van de consultants en coaches, huisartsen en inzet van expertise van zorgaanbieders binnen de gemeente.
- Inzet op motiverende gesprekstechnieken bij het sociaal team om ervoor te zorgen dat zij ouders en kinderen goed mee kunnen nemen in het traject.
- Duidelijk in beeld brengen welke vragen er zijn op gebied van ambulante ondersteuning, of het aanbod hierop aansluit en of er nog iets nodig is waar nu niet of te weinig op ingezet wordt.

6. Verlaging persoons-gebonden-budget (pgb) jeugd

Een pgb is de wijze waarop we als gemeente middelen beschikbaar stellen voor onze inwoners op basis waarvan zij een maatwerkvoorziening jeugd kunnen inzetten. Met deze vorm van dienstverlening maken we het mogelijk dat de inwoner eigen regie kan voeren over de geboden hulp, omdat hij/zij zelf een overeenkomst sluit met de betreffende (niet-professionele) zorgverlener. De tariefstelling van de ondersteuning op basis waarvan het persoonsgebonden wordt berekend, is nu als volgt:

- Voor professionele ondersteuning wordt gerekend met een getrimd gemiddelde.
- Voor niet-professionele ondersteuning wordt gerekend met een tarief van 80% van het getrimde gemiddelde voor professionele ondersteuning.

Maatregelen:

Aanpassing tariefstelling:

- Voor professionele ondersteuning: bijstellen van het tarief naar 80% van het getrimde gemiddelde van hetgeen contractueel aan zorg in natura is ingekocht. Om het juridische risico af te hechten en de mogelijkheid open te houden om in bepaalde situaties hoger dan 80% van het getrimde gemiddelde toe te staan, kan hier 'in beginsel' aan worden toegevoegd.
- Wij hanteren voor niet-professionals (bijvoorbeeld een vader die de zorg voor zijn kind met een hulpvraag op zich neemt) momenteel een pgb-tarief van 80% van het professionele tarief; € 36 per uur. Ter vergelijking: in de gemeente Ede krijgen niet-professionals standaard € 20 per uur ongeacht het soort hulp en in de gemeente Tiel is dat € 11 per uur (minimumloon). Het is niet wenselijk wanneer inwoners € 45.000 op jaarbasis via pgb's kunnen verdienen. Daarom gaan we € 20 hanteren als uurtarief, een tarief dat in veel gemeenten al geldt, gebaseerd op voormalige Awbz-wetgeving. Verschuiving naar zorg in natura in grote omvang is niet aannemelijk blijkt op basis van ervaringen van andere gemeenten.

7. Budgetplafonds als 'piepsysteem'

Door er op te sturen dat aanbieders binnen budget blijven houden we de kosten beheersbaar. Dit zorgt ervoor dat jeugdigen die jeugdhulp nodig hebben, dit ook blijven krijgen.

Maatregelen:

We spreken een budget met aanbieders af. Wanneer 75% van dit budget bereikt is, 'piept' het systeem, waarna overleg volgt met de aanbieder over hoe budgetoverschrijding voorkomen kan worden. Om deze activiteit te realiseren is het volgende nodig:

- Per aanbieder kennis van het historisch budget en aantallen jeugd.
- Afspraken maken over het daarop gebaseerde budget en de signaal grens.
- Afspraken maken in gevolg van bereiken signaal.
- Proactief het gesprek met aanbieders aangaan over mogelijkheden om binnen het budget te blijven.

We moeten niet alleen het gesprek aangaan met aanbieders, maar ook met verwijzers: hoe komt het dat bijvoorbeeld 75% van het budget bereikt is en wat kunnen we samen doen om binnen het budget te blijven en kosten beheersbaar te houden?

8. Data inzichtelijk maken

Door het verzorgen van bruikbare informatie kan beter gestuurd worden op een passend aanbod en substitutie van duurdere jeugdhulp. Op basis van data kunnen we doelen stellen met onze netwerkpartners en samen een verschuiving maken naar lichtere hulp.

Maatregelen:

- We maken een analyse van onze doelgroep: welke vragen en behoeften zijn er bijvoorbeeld binnen onze gemeente per subdoelgroep (-9 maanden, 0-4 jaar etc.). Deze informatie verzamelen we per dorp.
- Hoe ziet het jeugdhulpgebruik eruit in onze gemeente. Welke vormen van jeugdhulp komen het meeste voor?
- Verbeteren van het gebruik van gegevens en dit koppelen aan een dashboard.
- Goed cliëntervaringenonderzoek: wat zijn de ervaringen met ons lokale team van jeugdigen/ ouders?
- Monitoren en analyseren van de gegevens.
- Koppeling van de gegevens aan begrotings- en inkoopcyclus.
- Gegevens gebruiken om overleg met partners te voeren.

Totaaloverzicht (meerjarige) besparing

Activiteiten	Besparing (€)			
	2020	2021	2022	2023
1-8. Volumereductie Zorg in Natura	250.000	500.000	750.000	1.000.000
6. Verlaging PGB jeugd	50.000	100.000	100.000	100.000
Totaal	300.000	600.000	850.000	1.100.000

Wmo

Doelstelling

We stimuleren inwoners om met behulp van hun eigen netwerk zo zelfstandig mogelijk te participeren in de samenleving. Wanneer dit niet lukt zorgen we dat er (tijdelijk) voorzieningen beschikbaar zijn.

Ontwikkelingen en maatregelen

1. Verlaging persoons-gebonden budget (PGB) Wmo

Een pgb is de wijze waarop we als gemeente middelen beschikbaar stellen voor onze inwoners op basis waarvan zij een maatwerkvoorziening wmo kunnen inzetten. Met deze vorm van dienstverlening maken we het mogelijk dat de inwoner eigen regie kan voeren over de geboden hulp, omdat hij/zij zelf een overeenkomst sluit met de betreffende (niet-professionele) zorgverlener. De tariefstelling van de ondersteuning op basis waarvan het persoonsgebonden wordt berekend, is nu als volgt:

- Voor professionele ondersteuning wordt gerekend met een getrimd gemiddelde.
- Voor niet-professionele ondersteuning wordt gerekend met een tarief van 80% van het getrimde gemiddelde voor professionele ondersteuning.

Maatregelen:

Aanpassing tariefstelling:

- Voor professionele ondersteuning: Bijstellen van het tarief naar 80% van het getrimde gemiddelde van hetgeen contractueel aan zorg in natura is ingekocht. Om het juridische risico af te hechten en de mogelijkheid open te houden om in bepaalde situaties hoger dan 80% van het getrimde gemiddelde toe te staan, kan hier 'in beginsel' aan worden toegevoegd.
- Wij hanteren voor niet-professionals (bijvoorbeeld een vader die de zorg voor zijn kind met een hulpvraag op zich neemt) momenteel een pgb-tarief van 80% van het professionele tarief; € 36 per uur. Ter vergelijking: in de gemeente Ede krijgen niet-professionals standaard € 20 per uur ongeacht het soort hulp en in de gemeente Tiel is dat € 11 per uur (minimumloon). Het is niet wenselijk wanneer inwoners € 45.000 op jaarbasis via pgb's kunnen verdienen. Daarom gaan we € 20 hanteren als uurtarief, een tarief dat in veel gemeenten al geldt, gebaseerd op voormalige Awbz-wetgeving. Verschuiving naar zorg in natura in grote omvang is niet aannemelijk blijkt op basis van ervaringen van andere gemeenten.

2. Beschermd wonen en maatschappelijke opvang LVB

We bieden inwoners met een licht verstandelijke beperking (LVB) die niet langer zelfstandig (thuis) kunnen blijven wonen, een beschermd woon- en ondersteuningsvoorziening. De insteek is gericht op het inzetten van een zo tijdelijk mogelijke ondersteuning, waarbij door middel van casusregie gericht kan worden afgeschaald.

Maatregel:

Op dit moment dragen we zelf de verantwoordelijkheid voor beschermd wonen LVB. Vanaf 2021 dragen wij ook de verantwoordelijkheid voor beschermd wonen en maatschappelijke opvang. De middelen hiervoor gaan nu naar de centrumgemeente (Arnhem) en vanaf 2021 krijgen we deze rechtstreeks. We moeten er rekening mee houden dat we met de objectieve verdeling van de middelen per 2021 er fors op achteruit gaan. Dit vraagt het hebben van voldoende

inhoudelijke kennis, samenwerking met de regio en casusregie om door te pakken in tijdig afschalen en überhaupt afbouwen van intramurale settings.

3. Inzet algemene voorzieningen: Renkum voor Elkaar

Door in te zetten op het preventieve veld via algemene voorzieningen kan een beroep op dure maatwerkvoorzieningen worden voorkomen. We richten ons hierbij op de inwoners die een belemmering ondervinden bij het meedoen in de samenleving, maar ook op inwoners die zich kunnen inzetten om anderen te helpen als vrijwilliger of mantelzorger, of als buurtgenoot.

We hebben Renkum voor Elkaar de opdracht gegeven binnen onze gemeente de algemene voorzieningen vorm te geven. De algemene opdracht hierbij is: het versterken van zelfregie, zelfredzaamheid en onderlinge verbondenheid van inwoners. Renkum voor Elkaar is geen zelfstandige organisatie of juridische entiteit, maar een netwerkorganisatie.

Maatregel:

In samenwerking met Renkum voor Elkaar ontwikkelen we de netwerkorganisatie met de gemeente als regievoerder en financierder tot een samenwerkingsverband dat (nog) beter en meer inwoners ondersteunt en activeert. We doen dit binnen het huidige financieel kader. De marge op de contracten van € 145.000 op het totale budget van € 1.052.000 boeken we in als besparing. We zijn met Renkum voor Elkaar in gesprek om via algemene voorzieningen duur maatwerk te beperken. Dit vereist verdere doordinking en ontwikkeling tweede helft 2019. We zien hierin (pas dan) mogelijkheden wanneer er garanties zijn dat investeren in algemeen, dubbel rendeert in beperking maatwerk.

4. Maatwerkvoorzieningen

- Begeleiding: In begeleiding gaat € 2,7 miljoen om, waarvan € 1,6 miljoen voor ambulante begeleiding. Dit is verdeeld over 9.300 uren reguliere begeleiding en 16.300 uren specialistische begeleiding. Het uurtarief voor reguliere begeleiding bedraagt € 47,40 per uur en voor specialistische begeleiding € 74,40 per uur.
- Ondersteuning thuis: Hier gaat € 2,5 miljoen in om. Gewerkt wordt overeenkomstig de ruime richtlijnen van het Centrum Indicatiestelling Zorg (CIZ).
- Hulpmiddelen/ woonvoorzieningen/ individuele vervoersvoorzieningen: Inclusief onderhoud gaat het om € 1.044.000. Sinds de eigen bijdrage per 1 januari 2019 is verlaagd, is het vanuit financiële overwegingen voordeliger om hulpmiddelen via de WMO aan te vragen.
- Collectief vervoer: Sinds 1 januari 2019 is het kilometerbudget ingezet. Strakkere richtlijnen met betrekking tot collectief vervoer (minimaal aantal kilometers per maand/ gebruik meer dan één keer per week) kunnen ervoor zorgen dat er minder ritten worden geboekt.
- Algemeen/ werkwijze: Op dit moment nemen consultants contact op met inwoners tegen de tijd dat een indicatie gaat verlopen. Dit gaat in tegen de gedachte van zoveel mogelijk eigen regie voeren.

Maatregelen:

- Begeleiding: Van begeleiding specialistisch (tarief € 74,40 per uur) naar begeleiding regulier (tarief € 47,40 per uur).
- Ondersteuning thuis: We laten ruime richtlijnen van het CIZ los en kijken naar de specifieke huishoudelijke activiteiten. Daardoor zal het aantal in te zetten uren met 2% dalen.
- Hulpmiddelen/ woonvoorzieningen/ individuele vervoersvoorzieningen: We beschrijven in de verordening dat algemeen gebruikelijke voorzieningen buiten het maatwerk vallen.

Hierdoor neemt het aantal aanvragen voor rollators, elektrische fietsen, douchekrukken, drempelhulpen, mengkranen met hendel, beugels, verhoogde toiletten etc. af. We onderzoeken of besparing mogelijk is door het opzetten van een scootmobiel pool als algemene voorziening.

- Werkwijze: We geven de inwoner verantwoordelijkheid zich te melden tegen het einde van de indicatieperiode. WMO consulenten gaan kritischer indiceren.

5. Activerend werk

Activerend werk is bedoeld voor alle inwoners vanaf ongeveer 18 jaar tot de pensioengerechtigde leeftijd die (nog) geen kansen hebben op de arbeidsmarkt, maar zich wel willen ontwikkelen en een bijdrage willen leveren aan de samenleving.

Maatregel:

In plaats van dagbesteding, activerend werk. We bezoeken inwoners met indicatie dagbesteding en gaan samen met hen op zoek naar activerend werk. De totale besparing van het overzetten van dagbesteding naar activerend werk is maximaal € 75.000. Hiervan zal naar verwachting 70% gerealiseerd worden.

6. Ondersteuning mantelzorgers en vrijwilligers

We hebben een verantwoordelijkheid om mantelzorgers te ondersteunen, maar zoeken naar de wijze dit optimaal te doen. We zien dit als een taak die uitstekend elders belegd kan worden.

Maatregel:

We onderzoeken of ondersteuning van mantelzorgers overgedragen kan worden aan Renkum voor Elkaar nu deze partij dichtbij mantelzorgers staat. We stellen hiervoor € 40.000 beschikbaar.

7. Sociale raadslieden / rechtswinkel / administratieve ondersteuning door Humanitas

De rechtswinkel Renkum biedt hulp aan onze inwoners ongeacht hun leeftijd, tenzij men elders terecht kan. Een belangrijk deel van hen wordt door of via onze gemeente verwezen. De hulp bestaat uit juridisch, fiscaal, schuldhulp en administratief. Ook subsidiëren we Humanitas voor het op orde brengen van de administratie van inwoners. Daarnaast is er in Arnhem ook een juridisch loket, gefinancierd vanuit landelijke middelen.

Maatregelen:

We stoppen de subsidie aan Humanitas nu sprake is van overlap met de werkzaamheden van de Rechtswinkel. De Rechtswinkel biedt net als Humanitas ook administratieve ondersteuning en bereikt met haar dienstverlening ca. 350 inwoners, waar Humanitas ca. 40 inwoners bereikt. De Rechtswinkel krijgt € 12.000 aan subsidie per jaar en Humanitas ontvangt € 7.000. De Rechtswinkel zal in staat blijken de gevraagde ondersteuning te bieden binnen de huidige subsidie omdat juridische vragen doorgezet worden naar het juridisch loket in Arnhem.

8. Meerkostenregeling uitvoeren

De meerkostenregeling is een compensatieregeling voor extra ziektekosten voor chronisch zieken en gehandicapten. De regeling vormt echter geen afdoende maatwerkvoorziening ter compensatie van deze meerkosten.

Maatregel:

We schaffen de meerkostenregeling af. Het abonnementstarief heeft ervoor gezorgd dat inwoners betreffende hun eigen bijdrage op WMO-ondersteuning fors tegemoet worden gekomen. Er wordt geen inkomens- en vermogensafhankelijke eigen bijdrage meer opgelegd, maar er wordt een vast bedrag per maand gehanteerd ongeacht de hoeveelheid ondersteuning.

9. Onafhankelijke cliëntondersteuning

Het college is verplicht kosteloos cliëntondersteuning beschikbaar te stellen voor inwoners en hun mantelzorgers. We hebben de onafhankelijke cliëntondersteuning door middel van een subsidie belegd bij MEE Gelderse Poort.

Maatregel:

We brengen onafhankelijke cliëntondersteuning terug naar de kern, namelijk tot de onderdelen uit expertisecentrum voor bovenlokale taken m.b.t. de specifieke expertise van MEE Gelderse Poort. De lokale cliëntondersteuning vanuit specifieke expertise van MEE Gelderse Poort kan dan worden teruggebracht naar in beginsel een vierde van de huidige ureninzet.

MEE Gelderse Poort bereikt wel een deel van de inwoners met een beperking, maar veel inwoners weten niet van het bestaan af. En als ze dat al wel weten, dan weten ze dan niet hoe ze MEE Gelderse Poort kunnen inzetten. Daarnaast is er sprake van een overlap met Renkum voor Elkaar en met organisaties als de rechtswinkel. Ook ondersteunen inwoners elkaar waardoor er geen beroep op onafhankelijke cliëntondersteuning wordt gedaan.

10. Right to Challenge

Right to Challenge gaat om het recht van inwoners om aan te geven dat ze bestaande publieke taken of lokale voorzieningen willen overnemen van de overheid.

Maatregel:

Voor Right to Challenge is in de begroting structureel € 50.000 opgenomen en we stellen voor dit bedrag in 2020 structureel te laten vrijvallen. Right to Challenge is tot nu toe binnen het sociaal domein onvoldoende uit de verf gekomen. We bereiken met deze activiteit niet de kwetsbare inwoners die iets/ iemand nodig hebben om mee te kunnen doen in de samenleving.

11. Innovatiemiddelen

We stellen innovatiemiddelen beschikbaar voor innovatie met betrekking tot jeugd en WMO voor een bedrag van € 200.000. Het gaat hier om middelen voor het innoveren van de huidige producten tot vernieuwende ondersteuningsproducten door zorgaanbieders.

Maatregel:

We stoppen nu, na enkele jaren, met het beschikbaar stellen van innovatiemiddelen. Aanbieders hebben met de middelen innovaties ingezet. Nu kunnen deze middelen, zoals in veel gemeenten gebeurt, vervallen.

Totaaloverzicht (meerjarige) besparing cluster

Activiteiten	Besparing (€)			
	2020	2021	2022	2023
1. Verlaging PGB Wmo	50.000	50.000	50.000	50.000
2. Beschermd wonen en maatschappelijke opvang LVB	0	0	0	0
3. Algemene voorzieningen	145.000	145.000	145.000	145.000
4. Maatwerkvoorzieningen	270.000	270.000	270.000	270.000
5. Activerend werk	52.000	52.000	52.000	52.000
6. Ondersteuning mantelzorgers en vrijwilligers	86.000	86.000	86.000	86.000
7. Sociale raadslieden/administratieve ondersteuning	7.000	7.000	7.000	7.000
8. Meerkostenregeling	200.000	200.000	200.000	200.000
9. Onafhankelijke cliëntondersteuning	20.000	114.000	114.000	114.000
10. Right to Challenge	50.000	50.000	50.000	50.000
11. Innovatieve middelen	200.000	200.000	200.000	200.000
Totaal	1.080.000	1.174.000	1.174.000	1.174.000

02 Omgeving

Wat willen we bereiken (ambitie)?

In de komende jaren gaan we nog meer dan voorheen integraal samenwerken. Niet alleen binnen onze organisatie, maar vooral ook met inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en overige partners. Dit past ook goed binnen de gedachte van de Omgevingswet. Onze omgeving ontwikkelen we samen verder. Daarbij werken we dorpsgericht om de eigenheid van de dorpen en de diversiteit binnen de gemeente te behouden.

We stimuleren onze inwoners, ondernemers en partners om initiatieven te ontwikkelen die bijdragen aan een mooier, schoner, groener, vitaler, veiliger en duurzamer Renkum. Samen met hen geven we ook vorm aan de uitdagingen, die vanuit hogere overheden op ons af komen. Naast de Omgevingswet kan daarbij gedacht worden aan aspecten op het gebied van energie, klimaat n duurzaamheid, wonen en natuur en landschap.

Ontwikkeling en inrichting van de ruimte

Doelstelling

Het ontwikkelen, inrichten en behouden van een goed geordende, aantrekkelijke en veilige leefomgeving voor inwoners, bedrijven en toeristen, waarbij we rekening houden met duurzaamheid, klimaatadaptatie, vergrijzing, vereenzaming, toegankelijkheid, (langer) zelfstandig wonen en biodiversiteit.

We gaan van 'maatpak naar een confectiepak'. Aan de voorkant bepalen we samen het kader. Integraal en samen met inwoners. Alle interne en externe projecten worden binnen dit kader uitgevoerd. De kosten voor begeleiding van initiatieven worden verhaald op de initiatiefnemers.

Ontwikkelingen en maatregelen

1. Pas op de plaats bestemmingsplannen / omgevingsplannen

In 2020 zijn alle bestemmingsplannen in de gemeente digitaal beschikbaar en voldoen aan de huidige wetgeving. Daarna wordt er in principe geen algemeen bestemmingsplan meer gemaakt voordat de Omgevingswet in werking treedt.

Maatregelen:

Per 1 januari 2029 moet de gemeente een gebiedsdekkend Omgevingsplan hebben. Om dat te realiseren starten daar we eind 2022. Daardoor kan het budget de eerste jaren grotendeels vrij vallen.

De medewerkers krijgen daardoor de eerste jaren tijd voor het implementeren van de Omgevingswet en het opstellen van een omgevingsvisie, naast de begeleiding van initiatieven.

2. Implementatie Omgevingswet en Omgevingsvisie: beperkt en compact

Op 1 januari 2021 treedt de nieuwe Omgevingswet in werking. We kiezen er voor de implementatie calculerend uit te voeren. Dat wil zeggen dat we zorgen dat de basis op tijd op orde is. Bij het opstellen van de omgevingsvisie gebruiken we het bestaande ruimtelijke beleid als basis, we voegen alleen beleid toe op deelgebieden waar nu geen beleid of visie voor is.

U heeft gesteld heel graag in deze raadsperiode de omgevingsvisie vast te stellen. Door onderstaande maatregelen gaan we dat bereiken.

Maatregelen:

Op 1 januari 2021 treedt de nieuwe Omgevingswet in werking. We kiezen er voor de implementatie calculerend uit te voeren. Dat wil zeggen dat we zorgen dat de basis op tijd op orde is. Bij het opstellen van de omgevingsvisie gebruiken we het bestaande ruimtelijke beleid als basis, we voegen alleen beleid toe op deelgebieden waar nu geen beleid of visie voor is.

U heeft gesteld heel graag in deze raadsperiode de omgevingsvisie vast te stellen. Door onderstaande maatregelen gaan we dat bereiken.

Maatregelen:

We stellen de omgevingsvisie op door het samenvoegen van het huidige deelbeleid van de gemeente tot een overkoepelende visie. We maken de omgevingsvisie zo toegankelijk en compact mogelijk. We doen één verbeterslag door het schrappen van tegenstrijdigheden en overbodige kaders. We voegen alleen beleid toe op deelgebieden waar nu geen beleid of visie voor is. We passen een integrale benadering toe waardoor afwegingen goed gemaakt kunnen worden. We stellen heldere en eenvoudige kaders en regels (zonder teveel uitzonderingen) op.

Nieuw deelbeleid ontwikkelen we samen met inwoners, bedrijven en organisaties. Wanneer we ons verder echt beperken, verwachten we binnen de financiële middelen en tijd een omgevingsvisie te kunnen opstellen. We stellen dit (deel)beleid samen met u op/ vast.

Verder maken we het budget voor de implementatie van de Omgevingswet incidenteel. Na de inwerkingtreding van de wet en als de omgevingsvisie is vastgesteld, is dit budget niet meer nodig.

3. Omgevingsplan

In de omgevingsplannen worden de kaders, regels en bestemmingen opgenomen die gelden voor ruimtelijke ontwikkelingen of initiatieven in de fysieke leefomgeving. Net als voor de omgevingsvisie zijn we er vrij in hoe ruim of beperkt we deze kaders maken.

Maatregelen:

We stellen voor in de omgevingsplannen ruimere kaders aan te houden en zaken op hoofdlijnen te regelen. Hiermee wordt meer vergunningsvrij en hoeft er minder van (onnodig) beperkende bestemmingen en regels te worden afgeweken. Inwoners of initiatiefnemers mogen meer zelf bepalen binnen de kaders die gesteld zijn.

Wat dit betekent voor de vergunningskosten en -opbrengsten wordt meegenomen in activiteit 6.

4. Afwijken bestemmingsplan / omgevingsplan

Als een initiatiefnemer een initiatief heeft wat niet past in het huidige bestemmingsplan gaan we vaak (en soms ook veel) in overleg met die partij. Hierdoor ontstaat maatwerk en meestal een acceptabel plan.

Maatregelen:

We stellen voor om bij een commerciële ontwikkeling één startgesprek te voeren en bij alle vervolggesprekken de ambtelijke uren in rekening te brengen. Vooraf wordt duidelijk gemaakt wat de initiatiefnemer daarvoor van ons krijgt.

We doen dit niet direct met het doel om veel geld binnen te halen, maar om een bepaalde 'drempel' op te werpen, waardoor er minder snel een beroep gedaan wordt op de ambtelijke organisatie. In de nieuwe situatie zal een initiatiefnemer eerder goed nadenken over zijn vraag en wensen.

Bij ruimtelijke bewonersinitiatieven stellen we voor onze huidige werkwijze te handhaven, waarbij we het initiatief met ambtelijke uren faciliteren.

5. Milieuleges invoeren

De Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA) regelt voor de gemeente Renkum de vergunningverlening, toezicht en handhaving op milieu- en bouwgerelateerde zaken. De kosten voor de ODRA bedragen € 1,3 miljoen per jaar, waarvan € 1 miljoen voor bouwen en € 300.000 voor milieu. Daar tegenover staat ongeveer € 525.000 aan leges. We zijn als gemeente wettelijk verplicht om milieutaken via de omgevingsdienst te organiseren, voor bouwen geldt deze wettelijke verplichting niet.

Een flinke kostenverlaging blijkt op korte termijn moeilijk te realiseren omdat (financiële) afspraken met de ODRA gebaseerd zijn op een overlegstructuur waarin elf partners deelnemen en huidige afspraken voor langere termijn zijn vastgelegd. Mogelijke kostenverlagingen moeten in dit verband worden afgestemd.

Momenteel ontvangt de gemeente voor vergunningaanvragen met betrekking tot milieu geen leges.

Maatregelen:

De invoering van de Omgevingswet (in 2021) biedt de mogelijkheden om milieuleges te gaan innen. We stellen voor direct na invoering van de Omgevingswet kostendekkende milieuleges te innen. Dit is kostenverhogend voor bedrijven.

6. Kostendekkende bouwleges

Voor de activiteit bouwen mogen kostendekkende leges worden gevraagd. Het is echter al een aantal jaar geleden voor het laatst uitgezocht of de kosten en de baten nog met elkaar in overeenstemming zijn.

Maatregelen:

We stellen voor een brede verkenning uit te voeren naar de kosten en opbrengsten van alle vergunningsplichtige activiteiten, liefst samen met onze ODRA-partners.

De leges zijn bepaald als gemiddelde over alle vergunningen. Er wordt relatief veel tijd besteed aan kleine plannen met lage leges. Door meer daarvan vergunningsvrij te maken (zie ook activiteit 3 en 7) is daarvoor minder tijd nodig en kan meer tijd besteed worden aan plannen die wel kostendekkend zijn.

7. Handhaving en toezicht omgevingsvergunningen (ODRA)

De ODRA regelt voor ons de toezicht en handhaving op milieu- en bouwgerelateerde zaken.

Maatregelen:

We stellen voor om minder strenge kaders rond handhaving te hanteren en open te staan voor nieuwe vormen van toezicht. Er is op korte termijn op het gebied van handhaving en toezicht enige ruimte voor kostenverlaging. Handhaving kan efficiënter (ook wat betreft kosten) worden ingericht, bijvoorbeeld door waar mogelijk nieuwe manieren van toezicht toe te passen. Momenteel is de ODRA bezig met het effectiever maken van haar handhaving als onderdeel van het project *Actualisering Milieutoezicht*.

We zullen daarbij goed monitoren of het stellen van minder kaders (in omgevingsplannen) leidt tot meer toezicht en handhaving.

8. Uitvoering Visie Landgoederen stopzetten

We stellen voor om de activiteiten voor het Landschapsbasisplan niet te wijzigen. Dit betekent dat we projecten in het kader hiervan blijven uitvoeren en initiatieven van inwoners op dit vlak blijven faciliteren. Er zijn veel vrijwilligers bij deze projecten betrokken.

Maatregelen:

Wel stellen we voor om het budget voor het uitvoeren van de Visie Landgoederen vanaf 2021 te laten vrijvallen.

Hierdoor is er geen budget beschikbaar voor het faciliteren en stimuleren van initiatieven van derden die uitvoering willen geven aan de Visie Landgoederen. Voor het uitvoeren van deze visie voor onze eigen terreinen was al geen budget voorzien.

9. Project herstructurering bedrijventerreinen stopzetten

Het project herstructurering bedrijventerreinen is in 2014 gestart en zou vier jaar duren. Zowel de gemeente als de provincie heeft € 2 miljoen opzij gezet hiervoor. In vier jaar tijd is een aantal deelprojecten uitgevoerd op onder andere de bedrijventerreinen Schaapsdrift en Cardanuslaan. De deelprojecten voor deze bedrijventerreinen zijn gereed en alleen voor het deelproject gevelverbetering kan nog tot oktober 2019 een subsidie aangevraagd worden. De deelprojecten voor de bedrijventerreinen Klingelbeekseweg en Veentjesbrug zijn nog niet gerealiseerd. De subsidie van de Provincie geldt tot maart 2020.

Maatregelen:

We stellen voor een omgevingsvisie op te stellen voor de Klingelbeekseweg. Samen met alle betrokkenen en afgestemd op de ontwikkelingen op de Hes en in de Rosandepolder. Daarnaast willen we met de provincie in gesprek gaan om hun resterende bijdrage in te zetten voor de HES West. Voor onze bijdrage aan de omgevingsvisie stellen we voor € 150.000 uit de eind 2019/2020 te verwachten meeropbrengst van de grondexploitatie in te zetten.

Hierdoor kan de gemeentelijke reserve voor de herstructurering van de bedrijventerreinen in 2020 in zijn geheel vrijvallen.

10. Inrichting openbare ruimte conform PvE (materialen en areaal)

Op dit moment hanteren we een Programma van Eisen openbare ruimte (PvE), waarin alle materialen en andere inrichtingseisen zijn vastgelegd. We wijken echter vaak hiervan af doordat we in projecten toch maatwerk toepassen. Deze afwijkingen moeten allemaal apart beoordeeld en gehandhaafd worden. Als deze specifieke materialen stuk of oud zijn, moeten ze apart worden besteld (wat duurder is).

Bij ruimtelijke inrichtingen wordt niet of beperkt rekening gehouden met de toename van het areaal openbare ruimte. Deze wordt toegevoegd, zonder dat de (financiële) consequenties daarvan voor beheer en onderhoud in beeld zijn gebracht.

Maatregelen:

- Bij de inrichting van de (door de gemeente te onderhouden) openbare ruimte houden we strikt aan de vastgestelde kaders, zoals verwoord in omgevingsvisie en het PvE. We gaan minder tot geen maatwerk toepassen.
- Bij nieuwe uitbreidingen streven we naar zo min mogelijk toename van het areaal openbare ruimte. In ieder geval moet bij de start van het project al inzichtelijk worden gemaakt welke (financiële) consequenties de uitbreiding heeft. Bij nieuwe projecten vragen we ons af of het areaal wel gemeentelijk eigendom moet worden/ blijven. Als er toch areaal bijkomt wordt het beheerbudget opgehoogd.
- Als het gemeentelijk eigendom wordt of blijft, dan dient het PvE strikt toegepast te worden. Afwijkingen hierop worden niet toegestaan.

Totaaloverzicht (meerjarige) besparing cluster

Maatregelen	Besparing (€)			
	2020	2021	2022	2023
1. Pas op de plaats bestemmingsplannen / omgevingsplannen	31.000	41.000	36.000	16.000
2. Omgevingsvisie: beperkt en compact	0	0	50.000	80.000
3. Omgevingsplan	PM	PM	PM	PM
4. Afwijken bestemmingsplan / omgevingsplan	3.000	4.000	5.000	5.000
5. Milieuleges invoeren	0	24.000	24.000	24.000
6. Kostendekkende bouwleges	PM	PM	PM	PM
7. Handhaving en toezicht omgevingsvergunningen (ODRA)	PM	PM	PM	PM
8. Uitvoering visie Landgoederen stopzetten	0	45.000	45.000	45.000
9. Project herstructurering bedrijventerreinen stopzetten	1.300.000	0	0	0
10. Inrichting openbare ruimte conform PvE (materialen en areaal)	PM	PM	PM	PM
Totaal	1.334.000	114.000	160.000	170.000

Wonen

Doelstelling

We zorgen ervoor dat er voldoende, comfortabele en betaalbare woningen zijn voor al onze inwoners.

1. We willen dat inwoners langer zelfstandig thuis wonen en dat daarom huizen levensloopbestendig, toegankelijk en veilig zijn.
2. We willen meer betaalbare (huur)woningen.
3. We willen samen met inwoners zorgdragen voor een veilige en schone leefomgeving.

Ontwikkelingen en maatregelen

1. Actualiseren Nota Wonen (met uitvoeringsprogramma)

De nieuwe Nota Wonen zullen we u dit najaar voorleggen. Deze nota wordt opgesteld met inbreng van inwoners en partners. Deze nota stelt het kader voor de veranderingen binnen dit cluster.

Maatregelen:

1. In de nieuwe woonvisie opnemen dat we voortaan bij woningbouw vooral sturen op financieel rendement van onze eigen projecten, naast het sturen op de geformuleerde doelstellingen.
2. Nota wonen onderbrengen bij de omgevingsvisie en minder frequent actualiseren (loslaten vierjarencyclus).

2. Verhogen opbrengst gemeentelijke bouwlocaties

Actief op zoek gaan naar grondlocaties. Via deskresearch bekijken waar de gronden liggen. Daarbij huidige eigendommen betrekken, als ook verwerving overwegen. Plan maken waarin tempo mede wordt bepaald door beschikbare ambtelijke capaciteit (extra inhuur drukt het rendement te veel).

Maatregelen:

1. Voor locaties die we in het vizier hebben, kijken of er meer (éénmalige) opbrengsten kunnen worden gerealiseerd wanneer we het aan een marktpartij verkopen (zonder verdere voorwaarden op het beleid wonen).
2. Wanneer er ruimte vrijkomt (b.v. op de sportparken) onderzoeken of deze geschikt kan worden gemaakt voor woningbouw.
3. Overige gemeentelijke eigendommen (bijvoorbeeld het gemeentehuis) kritisch bekijken als (her)ontwikkeling voor woningbouw.

De opbrengst(verhoging) die door deze maatregelen ontstaat is per definitie eenmalig. Door een uitvoeringsplan te maken waarbij de opbrengsten van verschillende projecten door de jaren wordt verspreid, is er meerdere jaren sprake van een (min of meer) planbaar voordeel.

3. Vereenvoudigen proces prestatieafspraken met woningcorporaties

Elk jaar voor 1 juli doet woningcorporatie Vivare een bod waarin ze laten zien wat hun toekomstplannen zijn. Naar aanleiding daarvan worden de prestatieafspraken aangepast. Verder zijn er door het jaar heen gesprekken over de uitvoering van de prestatieafspraken.

Maatregelen:

1. Onderzoeken of het proces m.b.t. de uitvoering van de prestatieafspraken vereenvoudigd kan worden. De nieuwe Nota wonen kan hierbij dienen als aanleiding en aan de hand daarvan kan het gesprek worden aangegaan. We moeten nagaan wat juridisch wel en niet mogelijk is. De Renkumse huurdersvereniging betrekken we eveneens bij de te voeren gesprekken. Zij hebben op dit moment ook een rol in dit proces.
2. In lijn met eerdere voorstellen gaan we voor maximalisatie van de opbrengst en optimalisatie. Daar hoort bij dat we grond verkopen tegen de marktprijs. De bouwgrond die wij beschikbaar hebben, bieden wij ook aan Vivare aan tegen marktconforme prijzen. Dit kan tot gevolg hebben dat Vivare de komende jaren geen sociale huurwoningen realiseert.

4. Stopzetten campagne bewust wonen

Na een langzame start heeft de markt het onderwerp bewust wonen opgepakt (denk aan reclame voor hulpmiddelen).

Maatregelen:

We leveren geen wezenlijke toegevoegde waarde meer in relatie tot wat andere partijen nu doen. Hierdoor zijn de inspanningen van de gemeente niet meer nodig. Wij stellen voor deze activiteit stop te zetten.

Totaaloverzicht (meerjarige) besparing cluster

Maatregelen	Besparing (€)			
	2020	2021	2022	2023
1. Actualiseren Nota wonen			11.000	
2. Verhogen opbrengst gemeentelijke bouwlocaties	PM	PM	PM	PM
3. Vereenvoudigen proces prestatieafspraken met woningcorporaties	8.000	8.000	8.000	8.000
4. Stopzetten campagne bewust wonen	5.000	5.000	5.000	5.000
Totaal	13.000	13.000	24.000	13.000

Toerisme, kunst en cultuur

Doelstelling

Met onze kernkwaliteiten, waaronder het zijn van een Airborne- en kunstenaarsgemeente, zijn we een aantrekkelijk gemeente voor recreanten en toeristen.

Binnen toerisme, kunst en cultuur is er weinig structureel budget te vinden om op te besparen zonder dat de doelstelling daarmee in gevaar komt. Vandaar dat er bij dit cluster gekozen is om te zoeken naar de mogelijkheden om inkomsten te werven, in plaats van te besparen op uitgaven.

We kiezen ervoor om onze (financiële) bijdrage aan de Airborne gerelateerde activiteiten niet te verminderen.

Ontwikkelingen en maatregelen

1. Het verkopen of commercieel maken van de Concertzaal in Oosterbeek

De Concertzaal wordt gebruikt voor culturele (kunstroute, etc.) en commerciële activiteiten. De concertzaal is onlangs grotendeels gerenoveerd. Op dit moment is het niet mogelijk om het pand commercieel te verhuren, vanwege het beperkende bestemmingsplan.

Maatregelen:

Het voorstel is:

- commerciële horeca mogelijk te maken door het bestemmingsplan aan te passen;
- te onderzoeken of verkoop voor een marktconforme prijs mogelijk en wenselijk is;
- zo nee, de exploitatie opnieuw aan te besteden tegen een marktconforme pacht/ huurprijs.

Hiermee vervallen of worden € 54.000 aan kosten gedekt vanaf nog onbekende datum.

Voor de buurt rond de concertzaal betekent dit dat omwonenden mogelijk meer overlast ervaren. Verwacht kan worden dat de concertzaal meer gebruikt zal worden. Goede afspraken om dit binnen de perken te houden is nodig, als mede enig toezicht/ handhaving.

2. Heldere prestatieafspraken met TVAN

Gemeentebreed zetten we in op het maken van heldere prestatieafspraken. Op dit moment wordt de bijdrage aan TVAN (voormalig RBT KAN) betaald zonder dat daar te toetsen prestatieafspraken onder liggen.

Maatregelen:

Het voorstel is om de afspraken met TVAN zodanig op te stellen dat de inschatting van de te leveren prestatie een bijdrage levert aan de verhoging van de opbrengsten toeristenbelasting.

3. Het budget voor Toerisme, Kunst en Cultuur tot en met 2021 wordt ingezet voor productontwikkeling

In het coalitieakkoord is besloten om de lokale toeristische infrastructuur en promotie te stimuleren en verbeteren. Hiervoor is structureel € 30.000 beschikbaar gesteld voor productontwikkeling.

Maatregelen:

In de periode tot en met 2021 wordt het budget ingezet voor het verwezenlijken van bruine bebording, een wandelnetwerk en het doorlussen van met MTB routenetwerk met Wageningen en Arnhem. Vanaf 2022 wordt alleen ingezet voor beheer en onderhoud, het grootste deel kan daardoor vrijvallen.

4. Inzet Papiermuseum en centrum landschap voor kunst en cultuur

Het realiseren van een Papiermuseum en een centrum voor landschap voor kunst en cultuur wordt op dit moment door inzet van ambtelijke capaciteit ondersteund. Wij stellen voor het raadskader (geen financiële bijdrage) te verbreden zodat deze initiatieven volledig vanuit de samenleving worden gerealiseerd. Wij beperken daarmee onze rol en leveren geen gemeentelijke bijdrage (capaciteit) meer bij de (mogelijke) ontwikkeling van beide initiatieven.

Daarnaast onderzoeken we de mogelijkheid ambtelijke capaciteit in rekening te brengen bijvoorbeeld bij het geven van advies aan commerciële partijen (bouwprojecten).

Totaaloverzicht (meerjarige) besparing cluster

Activiteiten	Besparing (€)			
	2020	2021	2022	2023
1. Het verkopen of commercieel maken van de Concertzaal in Oosterbeek		54.000	54.000	54.000
2. Heldere prestatieafspraken met TVAN				
3. Het budget voor Toerisme, Kunst en Cultuur tot en met 2021 wordt ingezet voor productontwikkeling	0	0	28.000	25.000
4. Inzet Papiermuseum en centrum landschap voor kunst en cultuur	0	0	0	0
Totaal	0	54.000	82.000	79.000

Integraal beheer van de openbare ruimte

Doelstelling

We beheren de openbare ruimte, zodat deze duurzaam en veilig gebruikt en beleefd kan worden door inwoners, ondernemers en bezoekers.

Voor beheer en onderhoud doen we wat strikt noodzakelijk is, zonder achterstallig onderhoud te veroorzaken.

Ontwikkelingen en maatregelen

1. Gemeentelijke begraafplaatsen kostendekkend maken

Binnen de gemeente zijn er vijf gemeentelijke begraafplaatsen. Op dit moment hebben wij jaarlijks een exploitatietekort van € 40.000.

Maatregelen:

Het voorstel is om de gemeentelijke begraafplaatsen kostendekkend te maken. Dit wordt bereikt door het verhogen van de leges grafrechten, verruiming aanbod grafrecht en de vermindering van vaste kosten. Daarnaast wordt de mogelijkheid onderzocht om een natuurbegraafplaats te realiseren. Natuurbegraven is een wens van steeds meer mensen.

2. Kostendekkend maken van aanleg mindervalidenparkeerplaats

De aanvraag van een mindervalidenparkeerplaats kost op dit moment €150, maar dat is niet kostendekkend. Er zijn 5-10 aanvragen per jaar.

Maatregelen:

Het voorstel is om de aanvraag van een mindervalidenparkeerplaats kostendekkend te maken. Dit vraagt om een aanpassing van de legesverordening en onderzocht wordt of de uitvoering versimpeld en daarmee goedkoper kan worden.

Overwogen kan worden om deze leges te vergoeden voor inwoners met een kleine portemonnee, bijvoorbeeld via de bijzondere bijstand.

3. Het afsluiten van onverharde wegen

Op dit moment onderhouden we de onverharde wegen in onze gemeente.

Maatregelen:

Het voorstel is om een aantal van deze onverharde wegen af te sluiten. Hierdoor beperken we het te onderhouden areaal. Hierbij wordt gekeken welke wegen niet essentieel zijn in het kader van veiligheid en bereikbaarheid.

Een (beperkt) aantal inwoners zal geraakt worden door deze maatregel.

4. Het voorkomen van areaaluitbreiding

In de huidige situatie worden bij areaaluitbreiding geen extra financiële middelen ter beschikking gesteld voor het beheer van dit extra areaal.

Maatregelen:

Uitgangspunt is om te voorkomen dat het areaal wordt uitgebreid. Dit zou namelijk betekenen dat het onderhoudsbudget opgehoogd moet worden. Als er toch sprake is van areaaluitbreiding moet kritisch bekeken worden of het noodzakelijk is als gemeentelijke

openbare ruimte, of dat het onderhoud ook anders geregeld kan worden. Als er toch areaal bijkomt wordt het beheerbudget opgehoogd.

Daartoe zal elk jaar een lijst worden opgesteld met toe- en afname van de beheeroppervlakken. Voorwaarde daarbij is dat het beheersysteem GBI is gevuld en ingericht.

5. Het afstoten van de bossen en landgoederen

Gemeente Renkum beheert enkele bossen en landgoederen.

Maatregelen:

Het voorstel is om de bossen en landgoederen af te stoten. We streven er naar deze gebieden marktconform te verkopen. De toegankelijkheid en beheer moeten daarbij gewaarborgd blijven. Voor inwoners/ toeristen is deze verandering weinig merkbaar.

6. Versoberen beheer en onderhoud speelplaatsen en straatmeubilair

Gemeente Renkum beheert de openbare speelplaatsen en het straatmeubilair. Het Speelbeleidsplan is verouderd.

Maatregelen:

Het voorstel is om het onderhoud van speelplaatsen en straatmeubilair te versoberen. Bij het straatmeubilair wordt gestart met een pilot waarbij prullenbakken worden weggehaald. Er wordt contact gezocht met winkeliers, cafetaria en anderen voor 'adoptie' van prullenbakken en/of bankjes. Voor speelplaatsen wordt bekeken of het onderhoud door anderen kan worden gedaan (inwoners, sponsoring door bedrijven e.d.). Het controleren van speeltoestellen in de openbare ruimte (veiligheid) is een gemeentelijke taak.

7. Het invoeren van betaald parkeren

Momenteel kan in gemeente Renkum overal gratis geparkeerd worden.

Maatregelen:

Het voorstel is om vanaf medio 2020 betaald parkeren in de centrumgebieden in te voeren. De genoemde bedragen betreffen een eerste inschatting bij € 0,50 per uur. In de uitwerking van dit plan moet blijken of dit haalbaar en wenselijk is. Daarbij moet ook rekening gehouden worden met (kosten voor) toezicht en handhaving, klachtenafhandeling etc. De meeste inwoners en toeristen zullen deze maatregel niet leuk vinden. Betaald parkeren is echter in veel soortgelijke kernen gebruikelijk. Mogelijk leidt dit tot extra parkeerdruk in de straten net buiten de betaalzone. Monitoring tijdens de uitvoering is dan ook belangrijk.

8. Het onderhoudsniveau van groen versoberen

Renkum kent onderhoudsniveau 'accent', wat betekent dat wij alles conform CROW B niveau onderhouden (Basis). Entrees, parken, monumenten en begraafplaatsen onderhouden wij op A niveau (Plus).

Maatregelen:

Het voorstel is te onderzoeken of het onderhoudsniveau overal verlaagd kan worden.

Onderstaande tabel houdt rekening met een gemeentebrede versobering. De komende maanden zullen wij de gevolgen daarvan in beeld brengen.

Totaaloverzicht (meerjarige) besparing cluster

Activiteiten	Besparing (€)			
	2020	2021	2022	2023
1. Gemeentelijke begraafplaatsen kostendekkend maken	10.000	20.000	30.000	40.000
2. Kostendekkend maken aanleg mindervalidenparkeerplaatsen	5.000	5.000	5.000	5.000
3. Afsluiten onverharde wegen (<i>termijn 1 tot 5 jaar: €10.000</i>)	2.000	4.000	6.000	8.000
4. Voorkomen areaaluitbreiding	0	0	0	0
5. Afstoten bossen en landgoederen	0	PM	PM	PM
6. Versoberen beheer en onderhoud speelplaatsen en straatmeubilair	PM	PM	PM	PM
7. Invoeren betaald parkeren (<i>inschatting bij €0,50 per uur</i>)	115.000	230.000	230.000	230.000
8. Onderhoudsniveau groen versoberen	PM	130.000	130.000	130.000
Totaal	132.000	389.000	401.000	413.000

03 Organisatie en bedrijfsvoering

Doelstelling

Onze ambitie is dat we samen met inwoners, ondernemers en organisaties werken aan een Renkumse samenleving waarin iedereen optimaal kan samenleven. Dit doen we door aan te sluiten bij de verwachtingen, ontwikkelingen en vraagstukken in onze gemeente. Dat vraagt van de organisatie om continu alert te zijn op ontwikkelingen en te toetsen of de manier waarop wij onze doelen willen bereiken nog passend en meest effectief is. Deze strategie leidt tot een optimale inzet van middelen, het bereiken van organisatiedoelen en het borgen van de zelfstandigheid van de organisatie. Maar dit vraagt ook om het maken van keuzes en aanpassingsvermogen van de organisatie.

Met deze perspectiefnota is deze werkwijze in praktijk gebracht. Voor een groot deel van onze activiteiten is opnieuw bekeken naar de taak, rol en positie die we als gemeente in willen en kunnen nemen in de samenleving. Deze werkwijze moet ons DNA worden waarbij gehandeld wordt vanuit mogelijkheden en passende oplossingen, we de kracht van de samenleving optimaal weten te benutten en zorgen dat zaken worden gerealiseerd zonder dit over te nemen.

Een belangrijke randvoorwaarde hierbij is dat onze bedrijfsvoering op orde is. Alleen vanuit een stabiele (financiële) basis kan de organisatie inspelen en meebewegen met veranderingen.

Ontwikkelingen en maatregelen

Thema's

We zorgen ervoor dat onze organisatie duurzaam (en) passend ingericht is om onze ambities te behalen. Dat vraagt om een organisatie die zich aan kan passen aan een steeds veranderende vraag vanuit de samenleving. Hiervoor moet de basis op orde zijn en zal de organisatie constant in ontwikkeling blijven. Daarom is het thema van dit programma Organisatie in ontwikkeling.

Ambities en uitdagingen

De organisatie is en blijft in ontwikkeling. Vorig jaar is focus aangebracht door in te zetten op vier thema's: Leiderschap, Resultaatgerichtheid, In control en Vitale organisatiecultuur. Deze thema's blijven onverminderd van kracht. Met de keuzes die in deze perspectiefnota worden gemaakt wordt vanuit de inhoud focus en richting gegeven.

Door die keuzes verandert niet per definitie de hoeveelheid werk maar wel de manier waarop we dat doen en wie we daarvoor nodig hebben. Hierbij zien we verschuivingen ontstaan waarbij we minder beleid maken en veel meer stimuleren, samenwerken en loslaten. Dat vraagt om medewerkers die deze regierol goed kunnen invullen. Daarnaast vragen de keuzes om goed werkende en innovatieve systemen en beschikbaarheid van betrouwbare data en stuurinformatie. Door het gebruik van data en innovatieve systemen kunnen wij veel efficiënter en effectiever onze middelen inzetten. Ook hierin zien we een veranderende vraag in expertise en een noodzaak om te investeren in informatiemanagement.

Dit vraagt om een goede strategische personeelsplanning (SPP) waarbij tijdig kan worden geanticipeerd op deze veranderende vraag. Bij de begroting 2020 zal een eerste opzet van deze SPP worden opgeleverd.

Huis op orde

Parallel aan het traject van de perspectiefnota waarbij onze inhoudelijke taken onder de loep zijn genomen is ook gekeken naar onze bedrijfsvoering. Waarbij nadrukkelijk is gekeken of we deze middelen zo effectief en efficiënt mogelijk inzetten. Daarbij is - net als voor onze inwoners - ook gekeken of het voorzieningenniveau nog passend is bij de omvang van onze organisatie. Een belangrijk aspect hierbij is uiteraard de huisvesting. Hiervoor wordt momenteel een bestuursopdracht uitgewerkt. De komende maanden worden verschillende besparingsopties verder uitgewerkt die vervolgens in de begroting 2020 worden opgenomen.

Daarnaast zien we naar de toekomst toe nog volop kansen door onze basissystemen en processen verder op orde te brengen en nadrukkelijker in te zetten op digitaliseren. Waarbij we digitaliseren om slimmer te werken, data benutten om onze inwoners nog beter van dienst te zijn en zorgvuldig omgaan met privacygevoelige informatie.

Een randvoorwaarde voor verdere digitalisering is wel dat de processen en de ICT-infrastructuur op orde zijn. Dit vraagt in de eigen organisatie nog de nodige inzet maar ook bij De Connectie. De Connectie werkt hard om de ICT-infrastructuur op orde te krijgen. Voor beide geldt dat de te kosten voor de baat gaan.

Meerjarig zien wij door een andere manier van werken, de basis op orde brengen en nadrukkelijk inzetten op gebruik van data, digitaliseren en automatiseren een compactere organisatie ontstaan en de kosten van de bedrijfsvoering verder afnemen. Omdat dit de eerste jaren nog wel investeringen vraagt, wordt deze besparing stapsgewijs opgebouwd.

Bij de begroting 2020 ligt een er concreet plan hoe we deze besparingen gaan realiseren.

Totaaloverzicht (meerjarige) besparing cluster

Activiteiten	Besparing (€)			
	2020	2021	2022	2023
1. Formatie en bedrijfsvoering	75.000	225.000	562.000	750.000
Totaal	75.000	225.000	562.000	750.000